

VARTAI Į DELTĄ

Benai, plaukiam iš Šilutės į Nidą!

Šilokarčemos kvartalo Šilutėje urbanistinės idėjos konkurso
aiškinamasis raštas

„VARTAI Į DELTĄ“ – tai strategija siūlanti kaip aktyvuoti Šilokarčemos kvartalą Šilutėje, pabrėžiant miesto ir regiono išskirtinumą. Šilutė tampa vartais į Nemuno deltos regioną. Atvykę į miestą lankytojai jau senojo turgaus aikštėje gali susipažinti su prūsų krašto istorija, Šilutės kultūra bei deltos regiono kraštovaizdžiu. Projekto ašis – atgaivinta viešųjų erdvių sistema tiesiogiai susijungianti ir pabrėžianti vandenį, upę, potvynius, laivybos ir žvejybos tradicijas. Apsemiama senojo turgaus aikštė, tvenkinių ir Šyšos kilpos parkas, Lietuvininkų gatvės aikštė, Žuvų turgaus aikštė, krantinė bei uosto kvartalas yra skirtingų charakterių miesto erdvės, kurios tampa patraukliomis vietomis miestiečiams rinktis ir ilsėtis, miestui rengti šventes, o turistams susipažinti su regionu ir toliau keliauti po deltą.

MIESTAS IR VANDUO

Šilokarčema jau nuo seniausių laikų gyvavo prie vandens: čia vykdavo prekybiniai mainai tarp žemių ūkininkų ir kuršių žvejų, vėliau atsirado karčema ir žymieji turgūs, kur prekybininkai atplaukdavo laivais. Dabar tai yra pagrindinė miesto aikštė, kur vyksta renginiai, miesto šventės ir festivaliai tačiau aktyvi prekyba ir turgus jau seniai persikėlė į kitas Šilutės vietas. Šilokarčema ne tik Šilutėje, bet ir Lietuvoje, išsiskiria unikaliu gamtos, vandens ir miesto santykiu: aikštės, namai ir kvartalai yra išsidėstę tarp Šyšos upės vingių. Šį nepaprastą gamtos ir miesto derinį būtina saugoti ir pabrėžti.

Projektas „Vartai į delta“ siūlo atgręžti miestą į vandenį: apjungti viešąsias erdves, sustiprinti ryšį su upe, išnaudoti pylimų ir potvynių išskirtinumą ir galimybes, vandenį padaryti prieinamą, pajuntamą, paliečiamą bei matomą.

PYLIMAS IR POTVYNIAM AIKŠTĖJE

Šilutė yra įsikūrusi vienoje žemiausių Lietuvos vietų, kur potvyniai miestiečiams yra įprasta realybė, o apsauga nuo gamtos stichijų yra savaime suprantama tradicija. Tačiau dažnai apsauginis pylimas tampa barjeru skiriančių miestą nuo vandens. Taip yra ir Šilutės atveju, kur turgaus aikštę nuo Šyšos skiria pakeltas takas – pylimas.

Atnaujintoje turgaus aikštėje apsauginis pylimas tampa traukos objektu. Pylimas yra atitraukiamas link aikštės pakraščių, o aikštės vidinė dalis šlaitais ir terasomis nusileidžia link upės. Aikštė tampa dalinai apsemiama, ir čia matosi vandens lygis po didesnių liūčių bei potvynių metu. Skirtingi lygiai sukuria praktiškas, tačiau žaismingas ir besikeičiančias erdves. Žemiausia aikštės vieta yra užliejama per vasaros liūtis. Po lietaus čia galima taškytis ir braidyti. Vidurinis aikštės lygis yra užliejamas tik kartą per metus – pavasarį. Turgaus aikštė tampa indikatoriumi, kas vyksta regione. Kai per pavasarinį atodrėkius Rusnės sala skendi vandeny, turgaus aikštė taip pat yra iki pusės apsemta. Viršutinė aikštės dalis yra apsemiama tik kartą per šimtmetį, didžiųjų stichijų metu, todėl čia visus metus galima rengti miesto festivalius, mugės ir turgelius.

Apsauginis pylimas aikštės kraštuose ir ties žuvų kvartalu virsta didžiuliais laiptais bei terasomis kurios jungia aikštę su upe. Iš vienos pusės laiptai nusileidžia į vandenį, ant jų galima stebėti Šyšos daromą kilpą bei prišvartuotus laivus, o iš kitos pusės pasidaro nedidelis amfiteatras nusileidžiantis į žuvų aikštę.

Viso pylimo viršuje yra įrengiamas takas, nuo kurio apžvelgiama visa aikštė, upės vingiai ir Šyšos kilpos parkas.

LAIVYBOS IR ŽVEJYBOS ISTORIJA, TURIZMAS ŽUVŲ KVARTALE

Šilutės rajonas, buvusios baltų genčių ir prūsų žemės, turi įspūdingą istoriją, kuri yra atskleidžiama ir parodoma žuvų turgaus kvartale. Kvartalo išskirtinumą tampa krantinė su prišvartuotais laivais ir aikštė su atviru, lauko muziejumi.

Žuvinė su restoranu ir rūkykla bei infocentras su muziejumi prie vandens yra nauji statiniai suformuojantys aikštės erdvę. Pati buvusio žuvų turgaus aikštė tampa traukos objektu. Čia yra eksponuojami senieji buriniai

laivai, valtys, tinklai, vėtrungės, žvejybos įranga. Senasis grindinys suteikia autentiškumo ir senovės jausmą. Infocentre yra pristatomos žvejybos tradicijos, laivybos istorija, deltos regiono istorija, informacija apie vandens pramogas, laivų ir baidarių nuomą ir saugojimą, parduodami bilietai į keltus į Nidą, ekskursijas į deltą. Infocentre numatomas ir miesto viešasis tualetas.

Dabar aikštė yra žemiausioje kvartalo dalyje ir apsupta pylimu iš visų pusių todėl po smarkesnių liūčių tampa didele nepereinama bala. Projekte yra performuojamas aikštės reljefas, praeinama ir važiuojama aikštės dalis yra aukščiau, o laivai išeksponuojami įdubose. Po lietaus vanduo subėga po laivais ir atrodo it jie plaukiojant po aikštę, o takas lieka sausas.

Žemyn upe Šyšos krantas yra sutvirtintas ir tampa ištisine krantine, kuria pasivaikščiojant pro laivus pasiekiami naują poilsiavietę. Prie upės, tarp kilpos ir Šilutės uosto įsikuria nauji poilsio namai bei pirčių kompleksas. Svečių nameliai yra pastatyti virš užliejamos krantinės, todėl pavasarį jie ypač traukia lankytojus. Jie tampa potvynio bei vandens kitimo stebėjimo vieta. Svečiai gali stebėti kaip keičiasi vanduo visame deltos regione, su laivais išplaukti bei pajusti deltos ypatumus.

VIEŠŪJŲ ERDVIŲ TĘSTINUMAS

Lietuvininkų gatvėje vandenį galima pajusti dar nepriėjus upės: tuščia erdvė priešais kultūros ir pramogų centrą tampa baseinu apsupančiu pastatą. Vandenyje auga vandens gėlės ir augalai. Baseine atsispindi paskutinių dešimtmečių istorija – aštuoniasdešimtųjų architektūra. Tai vartai į tvenkinių parką įsikūrusi šalia Šojaus dvaro. Tvenkinių parke takeliai vingiuoja aplink tvenkinius ir šalia Šyšos upės. Čia lankytojai gali mėgautis vandens buvimu, jį matyti, paliesti, stebėti vandens florą ir fauną. Parkas prasitęsias ir į kitą upės pusę apjungdamas abi upės krantines, bei įtraukdamas Šyšos kilpos parką. Čia naujas takas pravingiuoja tarp medžių ir atveda iki naujo pėsčiųjų tiltelio, sujungiančio parką su Žuvų turgaus kvartalu.

Erdvė priešais savivaldybės pastatą gerokai pasikeičia. Dabartiniai laiptai ir želdiniai yra kaip barjeras užstojantis turgaus aikštę ir upę. Projekte aukščių skirtumai naikinami, aikštė tampa lygi ir atvira su laiptais vedančiais į savivaldybę. Aikštės viduryje įrengiamas fontanas kylantis iš grindinio. Pūslais bei smulkiais vandens lašeliais trykštantis fontanas pagyvina erdvę, vasaros dieną suteikia gaivos, bei saulėtą dieną jame visada galima įžvelgti vaivorykštės spalvas. Nuo savivaldybės miestiečiai gali judėti link apsemtos turgaus aikštės arba link upės ir tilto - į Šyšos kilpos parką.

Projekte „Vartai į deltą“ viešų erdvių tęstinumas bei aukščių jungtys su miestu ir tarpusavyje užtikrina Šilokarčemos kvartalo urbanistinį vientisumą, lengvą orientaciją ir patogumą miestiečiams bei turistams. Pėsčiųjų ir dviračių takai apjungia visas aikštes, upę, parkus, dvarą ir Šilokarčemos lankytinus objektus.

VARTAI Į ŠILUTĘ / VARTAI Į DELTĄ

Senojo turgaus aikštė yra pirmoji erdvė, kurią pamato turistai atvykę į miestą. Iš turgaus aikštės lankytojai gali stebėti potvynius ir parką, lengvai pasklisti po miestą, pažinti miesto istoriją, vaikščioti palei upę, aplankyti istorines ir kultūrinės įžymybes, Žuvų turgaus kvartalą, krantinę. Tai patraukli ir reprezentatyvi miesto erdvė. Aikštė tampa varais į Šilutę.

Tuo pačiu Šilokarčemos kvartalas yra ir vartai į Nemuno deltą. Iš čia keliautojai gali sėsti į laivus, baidares, keltus ir plaukti upėm, upeliais ir ežerais iki marių. Arba dviračiais ar pėsčiomis keliauti po užliejamas pievas, polderius, pažinti išskirtinį ir unikalų Lietuvoje deltos regiono kraštovaizdį.